

О. М. Макєва,

кандидат юридичних наук, доцент
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6101-2951>

О. В. Бойко,

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня

ГЕНЕЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ НОТАРІАТУ В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mails: maklena72@ukr.net, o504446692@gmail.com

Мета: дослідити сучасні наукові підходи до вивчення інституту нотаріату в системі захисту прав і свобод людини і громадянина. **Методи дослідження:** аналізу, синтезу, узагальнення, історичний, порівняльно-правовий, філософський. **Результати:** на підставі аналізу наукової літератури запропоновано періодизацію генези наукових досліджень інституту нотаріату, виокремлено основні напрями та проблеми, що вивчалися. Встановлено, що інститут нотаріату є частиною історико-правового процесу, безпосередньо пов'язаного зі становленням нотаріальної діяльності. **Обговорення:** інститут нотаріату сприяє захисту прав фізичних та юридичних осіб, надає кваліфіковану юридичну допомогу на основі рівності, законності і справедливості, попереджає виникнення правових конфліктів у сфері цивільного обороту.

Ключові слова: нотаріат; інститут нотаріату; нотаріус; нотаріальна діяльність; права людини; захист прав.

Постановка проблеми та її актуальність.

На сучасному етапі державотворення в умовах європейського вектору розвитку української держави забезпечення прав і свобод людини перед суспільством загалом та перед юридичною спільнотою зокрема постають питання формування сучасних підходів до розуміння сутності та особливостей механізму забезпечення прав людини. Як відомо, забезпечення прав і свобод людини – це створення умов для їх реалізації. Серед складових системи забезпечення прав і свобод є інститут нотаріату, що покликаний захищати права та законні інтереси фізичних і юридичних осіб. Інститут нотаріату забезпечує реалізацію превентивної (попереджувальної) функції, запобігаючи спорам між сторонами цивільних правовідносин, захищаючи при цьому права осіб від можливих порушень у майбутньому.

У сучасних умовах потребує осмислення ціннісних засад інституту нотаріату, його змісту, призначення та нормативно-правового регулювання. Також варто вирішити питання щодо удосконалення понятійно-категоріального апарату інституту нотаріату в системі захисту прав людини та його функціонування в умовах сучасних викликів і загроз. Особливо це питання актуалізується в умовах повномасштабної російської агресії в Україні, коли часто порушуються права людини. Аналіз генези наукових досліджень інституту нотаріату в системі захисту прав людини набуває актуальності та потребує як наукового, так і прикладного вивчення.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Тема нотаріату та нотаріальної діяльності, природи нотаріату, становлення його в історичній ретроспективі, питань нормативно-правового регулювання нотаріальної діяльності

досить часто були предметом наукових досліджень як у вітчизняній, так і зарубіжній науковій спадщині. Питання становлення та розвитку інституту нотаріату висвітлені у працях вітчизняних вчених: В.В. Баранкової, Г.Ю. Гулевської, М.С. Долинської, М.М. Дякович, Л.В. Єфіменко, В.В. Комарова, О.В. Коротюк, О.І. Неліна, М.В. Никифорак, Л.К. Радзівської, С.Я. Фурси, В.М. Черниша, К.І. Чижмарь, Л.В. Ясінської та інших. Серед зарубіжних вчених, які досліджували питання нотаріальної діяльності, варто назвати М. ДіФабіо, Е. Холл, Дж. Перілло, Дж. Талпіс.

Мета наукової статті полягає у вивченні та аналізі генези наукових досліджень інституту нотаріату у системі прав і свобод людини і громадянина.

Виклад основного матеріалу дослідження. Права людини є найважливішим надбанням людства. Право кожної особи на отримання правової допомоги, зокрема нотаріально-правової, є основоположним та гарантованим Конституцією України, яке забезпечується насамперед через систему органів, які згідно із законодавством уповноважені вчиняти нотаріальні дії.

Як слушно стверджує М.С. Долинська, органи нотаріату як органи безспірної юрисдикції захищають суб'єктивні права та законні інтереси фізичних і юридичних осіб, надаючи вчинюваним нотаріальним діям більшої доказової сили [1, с. 6].

Як відомо, нотаріальна діяльність є різновидом юридичної діяльності, що здійснюється спеціально уповноваженими суб'єктами вчинення нотаріальних дій з метою захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, шляхом посвідчення безспірних прав, фактів, документів, які мають юридичне значення.

У Законі України «Про нотаріат» відповідно до ч. 2 ст. 5 визначено, що до обов'язків нотаріуса належать: сприяти фізичним та юридичним особам у здійсненні їх прав та захисті законних інтересів, роз'яснювати права і обов'язки, попереджати про наслідки вчинюваних нотаріальних дій для того, щоб юридична необізнаність не могла бути використана їм на шкоду [2].

Для характеристики стану наукової розробки дослідження інституту нотаріату в системі захисту прав і свобод людини і громадянина у сучасній вітчизняній теоретико-правовій думці, варто врахувати те, що більшість із них здійснювалися в рамках дослідження історико-правових аспектів становлення інституту нотаріату. Актуальним питанням дослідження генези наукових досліджень інституту нотаріату є аналіз конкретної історичної епохи, стану законодавства та на їх основі визначити, що в цьому інституті сформувалось як самобутнє та національне, а що було запозичено з інших держав та систем нотаріату.

Історії становлення українського нотаріату присвятили чимало дослідників, які були висвітлені у дисертаційних дослідженнях, монографіях, підручниках, посібниках. Чимало наукових праць, присвячених становленню інституту нотаріату є і в росії, проте враховуючи нинішню ситуацію, це не буде предметом наших наукових пошуків. Тому звернемося до аналізу досліджень вітчизняних науковців. Питання становлення та розвитку інституту нотаріату розглядалось в працях Л.В. Баранкової, Г.Ю. Гулевської, С.Я. Фурси, В.М. Черниша, Л.В. Ясінської та інших. Як правило, у працях вказаних вчених досліджувалися здебільшого правова природа нотаріату та питання його нормативно-правового регулювання.

Аналізуючи стан наукових досліджень, варто згадати різні періодизації етапів виникнення та розвитку нотаріату. З цього питання серед науковців немає єдності. Так, К.В. Білько у своєму науковому дослідженні виокремлює наступні етапи розвитку інституту нотаріату: нотаріат дореволюційного, радянського та сучасного періодів [3, с. 11].

Варто погодитися з авторкою у тому, що процес розвитку нотаріату нерозривно пов'язаний з історичним процесом становлення нотаріату на території царської росії та СРСР у зазначені періоди, саме в ці періоди нотаріат починав формуватися в тому вигляді, який існує сьогодні.

Як відомо, вже у XII ст. складання писемних актів переходить до рук дяків та піддячих, які в досить великій кількості перебували при різних

спеціальних місцях. У XIII ст. таких дяків стали називати писцями. Спочатку це були представники вільної професії, які згодом уособлювали початковий зміст приказів, що виникли у XV ст., а пізніше (XVII ст.), коли приказна система сформувалася, реформувалися у обов'язкових членів приказів, які суттєво впливали на всі судові та адміністративні справи у державі.

Питання зародження, розвитку та функціонування нотаріату в Україні, його об'єктивний зв'язок із державним та культурно-історичним розвитком українського суспільства, питання впливу світового досвіду на формування нормативно-правової бази нотаріату в Україні вивчалися такими вченими як М. Кальницький, О.І. Нелін, М.В. Никифорак, Л.В. Ясінська.

Вивчаючи та аналізуючи сучасний стан нотаріату, науковці роблять спробу проаналізувати нинішній стан, звертаються до його витоків за часів Стародавнього Риму. Як стверджує В.В. Баранкова, саме в епоху Стародавнього Риму була сформована західноєвропейська парадигма нотаріату та виникли перші органи, які виконували нотаріальні функції [4, с. 11].

Досліджуючи розвиток нотаріату України, Л.В. Єфіменко робить висновок про те, що у витоках зародження нотаріату була необхідність створення умов функціонування інституту права власності, що мав ґрунтуватися на праві як регуляторі суспільних відносин. Тому, зазначає вчена, необхідно було запровадити форми захисту прав учасників цивільного обороту, які спрямовані на підтвердження, закріплення та визнання, що надаватимуть документам офіційного (публічного) значення [5, с. 23].

Цікавою з точки зору особливостей розвитку нотаріату є наукова розвідка М.В. Никифорак, яка присвячена становленню нотаріату на західноукраїнських землях, зокрема, на Буковині в другій половині XIX – на початку XX ст. Він розглядає розвиток нотаріату на українських землях, що на той час входили до австро-угорської імперії. У 1850 році, зазначає автор, в Австрійській імперії нотаріат було запроваджено як самостійний правовий інститут. 21 травня 1855 року було затверджено нотаріальне поло-

ження, відповідно до якого нотаріуси засвідчували факт смерті, спадкові заповіти, давали судові оцінки в суперечливих справах щодо рухомого та нерухомого майна [6, с. 237].

Л.В. Ясінською у 2006 році було захищено дисертаційне дослідження, присвячене історико-правовим аспектам інституту нотаріату в Україні, де авторка досліджує розвиток нотаріату протягом X–XX ст., виокремлює основні принципи і особливості його організації [7, с. 23].

Авторка робить висновок про те, що на українських землях інститут нотаріату еволюціонує від звичаєвих форм до державно-правових, формування яких відбувалося під впливом польського й німецького права, а через них – і римського права. Проте, як зазначає авторка, український нотаріат тяжіє більше до публічно-правових, а не приватно-правових основ.

Серед науковців, які досліджували становлення інституту нотаріату в Україні, є дослідження О.І. Неліна. Він вважає, що правове регулювання нотаріату змінилося, оскільки було створено у грудні 1917 року УРСР, законодавство якої було під впливом російської федерації [8, с. 108].

У радянській науковій юридичній літературі нотаріат розумівся як система державних органів та посадових осіб, на яких покладено обов'язок вчинення нотаріальних дій. Як свідчить аналіз вище зазначених джерел, однією із авторитетних у правовій доктрині радянського часу була концепція, згідно якої нотаріальні органи входили до складу органів державного управління, а нотаріальна діяльність належала до адміністративно-управлінської.

Відомим фахівцем у сфері нотаріату в 40–50-ті роки XX ст. радянського періоду був К.С. Юдельсон, що досліджував практичну сторону діяльності нотаріату. Вчений визначив функції нотаріусів, аналізував співвідношення із нотаріальними органами зарубіжних країн. Проте автор не визначив природу нотаріату, а лише констатував, що нотаріат здійснює державну функцію спостереження за законністю угод [9, с. 25].

У 70–80-ті роки ХХ ст. безпосередньо проблеми нотаріату стали предметом дослідження таких науковців, як Н.І. Авдеєнко, М.Г. Авдюков, Л.І. Газіянц та інші. Зокрема, М.Г. Авдюков досліджував практичні аспекти діяльності нотаріату. Історичні аспекти розвитку нотаріату в Україні вивчалися у роботі М.І. Настюк, що присвячена діяльності радянських органів юстиції в західних областях УРСР у 1939–1941 роках.

Дискусії серед науковців, які обговорюють основні проблеми нотаріального права, можна умовно поділити на такі групи: історія становлення нотаріату, правова природа нотаріату, правовий статус нотаріуса, принципи, функції нотаріату та інші. Наукові праці мають здебільшого галузевий характер і коментують систему чинного законодавства та практику його застосування.

Заслуговує на увагу дослідження генези інституту нотаріату Л. Ясінською, яка вважає, що він пов'язаний із становленням цивільного обороту, з виникненням потреби забезпечення учасникам цивільного обороту здійснення угод, юридичному закріпленню їх дій та в охороні їх прав. Вчена акцентує увагу на тому, що нотаріат є важливою складовою правової системи, що забезпечує успішне здійснення державою правоохоронних, фіскальних та судово-юрисдикційних функцій [10, с. 11].

Досліджуючи становлення та розвиток нотаріату, можна констатувати, що переважна більшість вчених схиляється до думки, що він виникає як інститут громадянського суспільства, на відміну від спірної юрисдикції розвивається як безспірна публічна юрисдикція. Метою діяльності нотаріату є забезпечення захисту приватної власності та безспірності майнових прав, охорону прав та інтересів суб'єктів цивільного обороту.

Важливим напрямком наукових досліджень, присвячених інституту нотаріату, є вивчення його теоретико-правових засад. Щодо природи нотаріату, то варто погодитися з розумінням М.М. Дякович, у частині захисту прав, вчена наголошує на тому, що нотаріальна охорона суб'єктивних прав і законних інтересів учасників цивільних правовідносин полягає у ство-

ренні певних правових гарантій суб'єктивного права на випадок його можливого порушення [11, с. 25].

Існують також наукові дискусії щодо визначення дефініції нотаріату. Відповідно до статті 1 Закону України «Про нотаріат», нотаріат – це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені законом, з метою надання їм юридичної вірогідності [2]. Цю позицію підтримують В. Комаров та С. Фурса. Проте таке визначення нотаріату не розкриває повністю його суті, тому варто розширити поняття нотаріату як правового інституту, що забезпечує охорону прав, свобод та законних інтересів учасників правовідносин, а держава здійснює контроль за дотриманням законодавства під час вчинення нотаріальних дій уповноваженими органами та посадовими особами.

В умовах гуманізації юридичної діяльності та євроінтеграційних процесів в Україні призначення нотаріату набуває нового ціннісного змісту – антропологізації нотаріальної діяльності. Зважаючи на це, варто погодитися з визначенням С.Я. Фурси та Є.І. Фурси щодо змісту діяльності нотаріату, визначаючи його у двох глобальних та стратегічних завданнях: це здійснення правоохоронної та правозахисної діяльності, що забезпечуються спеціальними органами та посадовими особами, спеціально уповноваженими державою у встановленому законом порядку [12, с. 25].

Слушною є думка Н.В. Паламарчук, яка поняття «нотаріальна форма захисту цивільного права» розуміє у єдності матеріального і процесуального аспектів. У матеріальному розумінні нотаріальна форма захисту цивільного права – це комплекс внутрішньо узгоджених організаційних заходів стосовно відновлення порушеного, невизнаного чи оспорюваного права, а також попередження порушення права, що здійснюється нотаріусом (державним чи приватним) [12, с. 25].

Досліджуючи генезу наукових досліджень, ми прийшли до висновку, що серед вчених

немає однаковості щодо класифікації принципів нотаріальної діяльності.

Ми поділяємо думку В.В. Баранкової та В.В. Комарова, які класифікують принципи нотаріату за такими критеріями: за сферою розповсюдження: загально-правові (характерні для всіх галузей права), міжгалузеві (загальні з цивільним процесом); та галузеві (властиві тільки нотаріальній діяльності). Крім того автори окремо виділяють принципи за функціональною ознакою: принципи організації нотаріату та принципи здійснення нотаріальної діяльності [13, с. 34].

Як показав аналіз наукової літератури, у законодавстві остаточно не закріплені принципи нотаріату. Визначити їх можливо лише із нормативно-правових актів, які використовуються нотаріусами. Варто на науковому та законодавчому рівні затвердити їх, адже це вихідні положення та керівні ідеї, яких має дотримуватися нотаріус, хоча ці принципи і прописані у правилах професійної етики нотаріуса.

Важливими для розуміння сутності нотаріату є дослідження функцій нотаріату, даній тематиці присвятили свої роботи В.В. Баранкова, В.В. Комаров та М.М. Дякович, В.В. Самсонов, Л.К. Радзівєвська та С.Г. Пасічник, С.Я. Фурса, Є.І. Фурса та інші.

У сучасний період варто наголосити на тому, що інтерес до дослідження інституту нотаріату все більше зростає. Вектор наукових досліджень актуалізується до сучасних потреб суспільства, зокрема у сфері захисту прав людини.

Вагомим у цьому аспекті є дисертаційне дослідження К.І. Чижмарь, у якому авторка аналізує інститут нотаріату в системі захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Чинниками, що впливають на наукові дослідження інституту нотаріату сучасного періоду стають фундаменталізація, антропологізація, глобалізація, деформалізація об'єкта та предмета дослідження [14, с. 25].

Зважаючи на такі зміни у методології наукових досліджень, нотаріальна діяльність здійснюється спеціально уповноваженими суб'єктами та виступає гарантією захисту прав і свобод. Варто зазначити, що саме нотаріальна діяльність

спрямована на надання офіційної сили, юридичної достовірності правам, фактам і документам, які складає нотаріус. Серед важливих ознак нотаріальної діяльності є те, що вона здійснюється від імені держави, є особливою формою захисту, оскільки має превентивний характер щодо порушення прав і свобод фізичних і юридичних осіб.

Метою правового регулювання діяльності нотаріату як суб'єкту захисту конституційних прав є забезпечення правозахисного та правохоронного аспектів нотаріальної діяльності [15, с. 2].

Функціонування інституту нотаріату зумовлене взаємодією двох факторів: з одного боку, це суб'єктивне особисте право людини, а з іншого – гарантії захисту прав і свобод. У цьому аспекті право на кваліфіковану юридичну допомогу як суб'єктивне право розуміється як гарантована законом можливість особи отримувати необхідну їй допомогу від осіб, які мають спеціальні юридичні знання, уміння і навички, що дає можливість людині ефективно захищати і відстоювати свої права і законні інтереси.

Дослідження інституту нотаріату у системі захисту прав і свобод людини і громадянина підкреслює те, що він є важливим правозахисним інститутом державної гарантії дотримання законності прав та інтересів фізичних та юридичних осіб. Важливим аспектом роботи нотаріальних органів є чітко регламентований нотаріальний порядок, який передбачений державою з метою законної реалізації особами їх прав.

Висновки. Отже, інститут нотаріату є частиною історико-правового процесу, пов'язаного з виникненням та становленням нотаріальної діяльності як виду юридичної діяльності, під час здійснення якої спеціально уповноважені суб'єкти сприяють особам у здійсненні їх прав та захисті законних інтересів, роз'яснюють права і обов'язки, попереджають про наслідки вчинюваних нотаріальних дій з метою попередження правопорушень. На основі проведеного дослідження умовно можна виділити основні три етапи розвитку досліджень інституту нотаріату: 1) етап виникнення наукових досліджень інституту нотаріату (середина XIX ст. – початок

XX ст.); 2) радянський етап досліджень інституту нотаріату (початок XX ст.– 1991 р. XX ст.); 3) сучасний етап наукових досліджень інституту нотаріату періоду незалежності України (1991 р. – по теперішній час). Ці етапи відображають формування правових засад та цінностей інституту нотаріату, розуміння місця та ролі нотаріусів у суспільстві та державі. Інститут нотаріату надає кваліфіковану юридичну допомогу на основі рівності, законності і справедливості, попереджає виникнення правових конфліктів у сфері цивільного обороту. У процесі здійснення нотаріальної практики цей інститут забезпечує реалізацію прав і свобод, що гарантуються національними і міжнародно-правовими документами.

Література

1. Долинська М.С. Нотаріат: підручник. Львів: Ліга-Прес, 2018. 398 с.
2. Про нотаріат: Закон України від 2 вер. 1993 р. № 3425-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.
3. Білько К.В. Адміністративно-правове забезпечення організації та діяльності нотаріату: дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.07. Київ, 2015. 206 с.
4. Баранкова В.В. Проблеми нотаріальної форми охорони та захисту прав: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Харків, 1997. 24 с.
5. Єфіменко Л.В. Передумови зародження нотаріату в українському праві. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 4/5. С. 12–20.
6. Никифорак М.В. Буковина в державно-правовій системі Австрії (1774 – 1918 рр.). Чернівці: Рута, 2004. 384 с.
7. Ясінська Л.В. Становлення та розвиток інституту нотаріату в Україні (історико-правовий аспект): дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.01. Львів, 2005. 19 с.
8. Нелін О.І. Інститут нотаріату в Україні: від минулщини до сьогодення. Київ: Київський ун-т, 2013. 130 с.
9. Чепець О.С. Поняття та функції радянського нотаріату. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2017. № 2 (56). С. 24–29.

10. Ясінська Л.В. Становлення нотаріальної діяльності в Римі та її поширення на країни Західної Європи. *Актуальні проблеми держави і права: збірник наук. праць*. Вип. 17. Одеса: Юридична література, 2003. С. 79–80.

11. Дякович М.М. Нотаріальний акт як інструмент охорони (захисту) прав та законних інтересів учасників цивільних правовідносин. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 9. С. 21.

12. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Нотаріат в Україні: теорія і практика: навч. посіб. Київ: А.С.К., 2001. 976 с.

13. Паламарчук Н.В. Форма і способи захисту цивільних прав нотаріусом. *Молодий вчений*. 2014. № 6(2). С. 116.

14. Чижмарь К.І. Інститут нотаріату в системі захисту прав і свобод людини і громадянина. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.02. Київ: Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка, 2015. 42 с.

15. Гарбуз К.С. Правове регулювання діяльності нотаріату як суб'єкта захисту конституційних прав: дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.02. Київ, 2021. 228 с.

References

1. Dolynska M.S. Notariat: pidruchnyk. Lviv: Liha-Pres, 2018. 398 s.
2. Pro notariat: Zakon Ukrainy vid 2 ver. 1993 r. № 3425-XII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1993. № 39. St. 383.
3. Bilko K.V. Administratyvno-pravove zabezpechennia orhanizatsii ta diialnosti notariatu: dys. ... kand. yuryd. nauk: spets.: 12.00.07. Kyiv, 2015. 206 s.
4. Barankova V.V. Problemy notarialnoi formy okhorony ta zakhystu prav: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.03. Kharkiv, 1997. 24 s.
5. Iefimenko L.V. Peredumovy zarodzhennia notariatu v ukrainskomu pravi. *Biuletyn Ministerstva yustytysii Ukrainy*. 2010. № 4/5. S. 12–20.
6. Nykyforak M.V. Bukovyna v derzhavno-pravovii systemi Avstrii (1774 – 1918 rr.). Chernivtsi: Ruta, 2004. 384 s.
7. Iasinska L.V. Stanovlennia ta rozvytok instytutu notariatu v Ukraini (istoryko-pravovyi aspekt): dys. ... kand. yuryd. nauk: spets.: 12.00.01. Lviv, 2005. 19 s.

8. Nelin O.I. Instytut notariatu v Ukraini: vid mynuvshyny do sohodennia. Kyiv: Kyivskiy un-t, 2013. 130 s.

9. Chepets O.S. Poniattia ta funktsii radianskoho notariatu. *Derzhava ta rehiony. Serii: Pravo*. 2017. № 2 (56). S. 24-29.

10. Iasinska L.V. Stanovlennia notarialnoi diialnosti v Rymi ta yii poshyrennia na rainy Zakhidnoi Yevropy. *Aktualni problemy derzhavy i prava: zbirnyk naukovykh prats*. Vypusk 17, Odesa Iurydychna literatura, 2003. S. 79-80.

11. Diakovych M.M. Notarialnyi akt yak instrument okhorony (zakhystu) prav ta zakonnykh interesiv uchasnykiv tsyvilnykh pravovidnosyn. *Biuletyn Ministerstva yustytzii Ukrainy*. 2013. № 9. S. 21.

12. Fursa S.Ya., Fursa Ye.I. Notariat v Ukraini: teoriia i praktyka: navch. posib. Kyiv: A.S.K., 2001. 976 s.

13. Palamarchuk N.V. Forma i sposoby zakhystu tsyvilnykh prav notariusom. *Molodyi vchenyi*. 2014. № 6(2). S. 116.

14. Chyzhmar K.I. Instytut notariatu v systemi zakhystu prav i svobod liudyny i hromadianyna. dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.02. Kyiv: Kyivskiy nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka, 2015. 42 s.

15. Harbuz K.S. Pravove rehuliuвання diialnosti notariatu yak subiekta zakhystu konstytutsiinykh prav: dys.... kand. yuryd. nauk: spets.: 12.00.02. Kyiv, 2021. 228 s.

PROFESSIONAL ETHICS OF A PSYCHOLOGIST AS A SUBJECT OF RESEARCH IN A LEGAL SCIENCES

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mails: maklena72@ukr.net, o504446692@gmail.com

Purpose: to investigate modern scientific approaches to the study of the notary institution in the system of protection of human and citizen rights and freedoms. **Research methods:** analysis, synthesis, generalization, historical, comparative legal, philosophical. **Results:** based on the analysis of scientific literature, a periodization of the genesis of scientific research of the notary institute was proposed, the main directions and problems studied were highlighted. It has been established that the institution of notary is a part of the historical and legal process directly related to the establishment of notarial activity. **Discussion:** the notary institute promotes the protection of the rights of individuals and legal entities, provides qualified legal assistance on the basis of equality, legality and justice, prevents the emergence of legal conflicts in the field of civil turnover.

In modern conditions, it is necessary to understand the valuable principles of the notary institution, its content, purpose and legal regulation. It is also worth solving the issue of improving the conceptual and categorical apparatus of the notary institution in the system of human rights protection and its functioning in the conditions of modern challenges and threats. This issue is especially relevant during the legal regime of martial law in Ukraine, when human rights are often violated. The analysis of the genesis of scientific research of the notary institute in the system of human rights protection is gaining relevance and requires both scientific and applied study.

The functioning of the notary institution is determined by the interaction of two factors: on the one hand, it is a subjective personal right of a person, and on the other, guarantees of protection of rights and freedoms. In this aspect, the right to qualified legal assistance as a subjective right is understood as a legally guaranteed opportunity for a person to receive the help he needs from persons who have special legal knowledge, skills and abilities, which enables a person to effectively protect and defend his rights and legitimate interests.

The study of the notary institution in the system of protection of the rights and freedoms of a person and a citizen determines, first of all, changes in the general system of methodology for the study of individual legal phenomena. The Institute of Notaries is an important human rights institution that guarantees the legality of the rights and interests of individuals and legal entities. An important aspect of the work of notarial bodies is a clearly regulated notarial procedure, which is provided by the state for the legal exercise of their rights by individuals.

Key words: notary; notary institution; notary activity; human rights; rights protection.

Стаття надійшла до редакції 09.03.2023